

GEVANGEN IN HET SYSTEEM

Betekenisvolle verhalen voor onderbouwleerlingen

Inez van Loon. (2018). *Mathilde, ik kom je halen*. Hasselt: Clavis. Isbn 978 90 448 3270 9, € 15,95, 183 blz.

Marloes Morshuis. (2018). *De schaduwen van Radovar*. Rotterdam: Lemniscaat. Isbn 978 90 477 1018 9, € 15,95, 300 blz.

Radovar, een fictieve stad waar het dagelijks leven wordt beheerst door een puntensysteem. De inwoners leven in een sombere wereld waaraan geen ontkomen mogelijk lijkt. Jona kiest voor het verzet. Ze wil niet langer berusten in een inktzwart systeem, een bestaan zonder toekomst, ook al brengt ze daarmee zichzelf en niet in de laatste plaats haar familie in gevaar. *De schaduwen van Radovar*, het nieuwste boek van Marloes Morshuis, blijkt bij nader inzien meer raakvlakken te hebben met het echte leven dan je in eerste instantie zou denken.

Inez van Loon schreef een historisch verhaal over het lijden van jonge kinderen die rond 1900 te werk waren gesteld in de steenindustrie. De slavernij in de overzeese gebiedsdelen mocht dan al in 1863 zijn afgeschaft, in eigen land leek men blind voor de mensonterende toestanden in de steenbakkerijen. Ook in dit realistisch verhaal geeft de hoofdpersoon zich niet zomaar gewonnen en vecht zich een weg naar haar vrijheid. Voor *Mathilde, ik kom je halen* liet Van Loon

zich inspireren door haar eigen familiegeschiedenis.

Een bedenkelijk puntensysteem
Stel je eens voor. Een samenleving waarin je voortdurend wordt beoordeeld middels punten, scores die je positie bepalen. Families die hard genoeg werken en zo voldoende punten verdienen, klimmen letterlijk op in de stad. Wie te veel minpunten scoort, eindigt als Ondergronder, of erger nog, in een Onderwijk. De regels in de stad zijn streng. Zo mag niemand zonder toestemming naar buiten, zijn planten en dieren verboden en leveren onvoldoendes op school ook minpunten op.

De hoofdpersoon in het nieuwste verhaal van Marloes Morshuis, Jona, woont met haar ouders, broertje en oma in Sterrenlicht, een van de enorme flats van Radovar. De inwoners van deze grijze stad zijn volledig in de greep van de familiescore.

Het grootste deel van de mensen in Radovar heeft zich naar het systeem geschikt. Wie hard werkt, kan een luxeleven leiden. Maar doe je niet mee, dan stort je je hele familie in het verderf. Daarom zwijgt Jona. Ze protesteert niet, maar onttrekt zich zo veel mogelijk aan het Sterrenlichtbestaan. Haar enige vriend is de vreemde klusjesman Zalman, die geïsoleerd diep onder de grond woont.

Maar dan maakt Jona hardhandig kennis met de schaduwkanten van

Radovar. Zo moet oma verplicht naar een 75-plus-gebouw en blijken de schoonmaakploegen van de Grijze Brigade niet alleen de straten schoon te vegen. Als Jona stiekem naar buiten sluipt en de zwerfjongen Kilian tegenkomt, ontdekt ze via hem steeds meer negatieve kanten van het dictatoriale systeem. Diep in haar broeit het verzet en langzaam maar zeker raakt ze betrokken bij een verzetsgroep die de ware aard van Radovar wil onthullen. Jona ontdekt dat de schaduwen van de stad meer verbergen dan ze dacht en komt in groot gevaar.

Marloes Morshuis (1970) schrijft graag spannende verhalen die jongeren meenemen naar een andere wereld en die hen tegelijk ook met andere ogen naar hun eigen wereld laat kijken. Morshuis lijkt met haar derde boek definitief te hebben gekozen voor jeugdboeken met een duidelijke boodschap, verhalen met maatschappijkritische thema's, onderwerpen die de lezer aan het denken zetten. Was haar debuut *Koken voor de keizer* (2015) een spannend, fantasierijk en sprookjesachtig geschreven verhaal, *Borealis* (2016) is een ecotriller waarin een naderende wereldwijde milieuramp centraal staat. En *De schaduwen van Radovar* is een verontrustende dystopie over een dictatuur die absoluut overeenkomsten vertoont met het hedendaagse China, alwaar de overheid haar staatsburgers wil opnemen in een database en met behulp van sociale scores, bepaald door goed en slecht gedrag,

de mensen wil belonen en straffen.

Al met al kunnen we spreken van een geslaagde jeugdroman voor lezers van twaalf jaar en ouder, een spannend verhaal dat bovendien meer dan genoeg stof tot nadenken geeft. De gebeurtenissen zijn geloofwaardig en maken een echte indruk. Morshuis heeft haar vorm gevonden en laat zien het schrijven absoluut in haar vingers te hebben.

Voor wie aandacht wil geven aan *De schaduwen van Radovar* in de les: op de site <www.leesbevorderingindeklas.nl> staan enkele aardige lessuggesties.

Familiegeschiedenis

Inez van Loon, die we onder meer kennen van de verhalen in de met veel flair geschreven *Skatewise*-reeks, schreef met *Mathilde, ik kom je halen* een realistisch verhaal over de jeugd jaren van haar grootouders, die aan het begin van de twintigste eeuw opgroeiden in de Rupelstreek, een gebied in de provincie Antwerpen, thans vooral bekend om haar

natuur en een uitgebreid netwerk van wandel- en fietspaden. Eeuwenlang werd er klei ontgonnen, getuige de overgebleven steenbakkerijen.

Nadat de moeder van de dertienjarige Mathilde is overleden, kiest haar vader voor een jonge minnares. Daarbij zit zijn dochter hem in de weg, en hij besluit haar onder te brengen bij familie in de Belgische Rupelstreek, werkzaam in de steenindustrie. Mathilde wordt aangesteld als afdrager. Samen met een groep veelal jonge kinderen draagt zij duizenden stenen per dag over de droogplaats.

Als de jonge Fonske door uitputting ernstig ziek in het hospitaal wordt opgenomen en het sluimerende verzet groeit, neemt Mathilde een moedig besluit. Geholpen door haar vriend Adriaan vlucht ze naar Antwerpen, waar het haar lukt een baan te vinden als dienstbode bij de voorname familie Lestrioux.

Als in 1914 de Eerste Wereldoorlog begint, staat ze plotsklaps oog in oog met Adriaan, die soldaat is geworden

in het Belgische leger. Hij helpt haar opnieuw te ontkomen uit de stad, die inmiddels zwaar te lijden heeft onder het oprukkend oorlogsgeweld van de Duitsers.

Van Loon schreef met *Mathilde, ik kom je halen* een prachtig eerbetoon aan de honderdduizenden naamloze kinderen die overal op de wereld, in heden en verleden, slachtoffer zijn geworden van kinderarbeid. De directe en vlotte manier van vertellen, de vele spannende gebeurtenissen en natuurlijk het dramatische onderwerp missen hun effect niet en zorgen ervoor dat je als lezer geboeid raakt en het boek in één ruk uitleest. Het verhaal is niet alleen spannend, maar geeft ook een goed beeld van het leven bij de start van de vorige eeuw op een steenbakkerij. Zeer geslaagd en de moeite waard voor lezers vanaf elf jaar. ■

Rob van Veen

Voor meer informatie over geschikte jeugdboeken, zie <www.eenboekjeopen.nl>.